సోమదేవభట్టు

కథాసరిత్సాగరం

అనువాదం :

డా॥ విద్వాన్ విశ్వం

తొమ్మిదవ సంపుటము

ప్రచురణ :

శ్రీ ఎస్. లక్ష్మీనారాయణ, ఐ. ఏ. ఎస్.

కార్యనిర్వహణాధికారి,

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

1985

మనవి

సోమదేవభట్టు సంస్కృతంలో బృహత్కథానుసారంగా రచించిన కథాసరిత్సాగరాన్ని పన్నెండు సంపుటాలుగా మేము ప్రచురించ సంకల్పించడం పాఠకులకు సువిదితం. దీనిని సుష్ఠుగా సుమనోహరంగా తెనుగు చేసిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ప్రధాన సంపాదకులు డా॥ విద్వాన్ విశ్వం గారిని వేరుగా ప్రశంసించ నక్కరలేదు. వారెంతో శ్రమించి ఈ ఉద్గ్రంథాన్ని పూర్తి చేసినారు.

ఇప్పటికి ఎనిమిది సంపుటాల ముద్రణ పూర్తి అయినది. ఇది అందులో తొమ్మిదవ సంపుటం. ఇదంతా బేతాళ పంచవింశతిక అనే ఒక ప్రత్యేక భాగంగా ఉన్నది. ప్రాచీన సంస్కృతీ సంప్రదాయాలను ప్రతిబింబించే సాహిత్యాన్ని సర్వజన సులభం చేసే కార్యక్రమాన్ని తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారు చేపట్టి నిర్వహిస్తుండడం పాఠకులకు తెలియనిది కాదు. త్వరలోనే మిగత మూడు భాగాలను కూడా ప్రచురించి ఈ గ్రంథాన్ని సమగ్రంగా సహృదయులకు అందించ గలమని, మా కృషి అతి త్వరలోనే ఫలించ గలదని విశ్వసిస్తున్నాము. ఈ మహో ద్యమానికి సహకరిస్తున్న వారందరికీ మా కృతజ్ఞతలు.

ఎస్. లక్ష్మీనారాయణ, ఐ.ఏ.ఎస్.
కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు.

తిరుపతి,
28-3-1985

ఒక మాట

కథాసరిత్సాగరం తొమ్మిదో సంపుటం మీ ముందుంచగలుగు తున్నందుకు ఎంతో ఆనందిస్తున్నాను. సుదీర్ఘంగా ఉన్న పన్నెండవ శశాంకవతీ లంబకాన్ని మూడు ఖండాలుగాచేసి ఇస్తున్నామని క్రిందటి సంపుటంలోనే తెలియ జేసినాము. ఇది అందులో రెండవ ఖండం— బేతాళ పంచవింశతిక. బేతాళ పంచవింశతి కథలనే పేర ప్రత్యేక గ్రంథాలుగా కూడా వెలసిన పుస్తకాలు కొన్ని ఉన్నవి. మిగతాకథ లన్నిటివలెనే ఇవికూడా అనేక రూపాంతరాలు ధరించి ప్రాచుర్యం పొంది నవి. ఈ ఇరవై ఐదు కథలు ఒక ఖండంగానే ఉన్నవి గనుక వాటిని ఈ తొమ్మిదవ సంపుటంగా అనువదించినాను. ఇంతలి కథలన్నీ సాహసో పేతమైన, అద్భుతమైన కథావస్తువుతో పాఠకుల హృదయాలను సుళు వుగా ఆకర్షించగలవని భావిస్తున్నాను.

త్వరలోనే మిగతా మూడు సంపుటాలు వెలువడి ఈ గ్రంథం పరి పూర్తి చెందుతుందని విశ్వసిస్తున్నాను. ఈ గ్రంథముద్రణలో, ప్రచు రణలో సాయపడుతున్న వారందరికీ కృతజ్ఞుడను, ముఖ్యంగా తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం కార్యనిర్వహణాధికారి ఎస్. లక్ష్మీనారాయణగారు ఈ విషయంలో చూపుతున్న శ్రద్ధాసక్తులే ఈ గ్రంథ ప్రచురణ ఇంత త్వరగా వరుసగా సాగుతున్నందుకు ముఖ్యకారణం. వారికి నా ధన్యవాదాలు.

28-3-1985

—విశ్వం

విషయ సూచిక

12. శశాంకవతీ లంబకం

కథా సరిత్సాగరం

12. శశాంకవతీ లంబకం

ద్వితీయ ఖండం

"బేతాళ పంచ వింశతిక"

12. శశాంకవతీ లంబకం

ఇదం గురు గిరింద్రజా
　　ప్రణయ మందరాందోలనాత్
పురా కిల కథామృతం
　　హరముఖాంబుధే రుద్గతమ్,
ప్రసహ్యా సరయంతి యే
　　విగతవిఘ్న లబ్ధర్ధ యో
ధురం దధతి వైబుధం
　　భువి భవ ప్రసాదేన తే.

పూర్వం పార్వతీ ప్రణయ మందరమథనంతో హరముఖాబ్ధి నుండి ఈ కథామృతం ఆవిష్కృత మైనది. పట్టుదలతో ఈ సుధను ఎవరు పానం చేస్తారో వారు శివానుగ్రహం వల్ల నిర్విఘ్న సిద్ధులను పొంది దివ్యపదమును చేరగలరు.

అష్టమతరంగం

నృత్యం చేస్తుండగా తన కరాఘాతం వల్ల రాలి పడుతున్న చుక్కలు ఆకసం నుంచి కురుస్తున్న పుష్పవృష్టివలె ఉన్న ఆ విఘ్నేశ్వరునకు జయమగుగాక!

మృగాంకదత్తుడు ఆ రాత్రి అక్కడే గడపినాడు. తెల్లవారగనే ఆ కాననం నుంచి ప్రచండశక్తి మొదలైన సచివులతో పాటూ బయలుదేరి శశాంకవతి కోసం, తిరిగీ ఉజ్జయినీ నగరంవేపు వెడుతూ, మిగిలిన తన మిత్రులను అన్వేషిస్తూ నడక సాగించినాడు.

పోతూపోతూ దారిలో విక్రమ కేసరిని చూచినాడు. అతి వికృతరూపుడైన ఒక పురుషుడు ఆ మంత్రిని ఆకసంలో కొని పోతున్నాడు. సంభ్రమంతో ఇతర మంత్రులకు అతనిని చూపు తుండగా ఆ మంత్రి గగనం నుంచి ఆ సమీపంలోనే దిగినాడు. ఆ పురుషుని భుజస్కంధం నుంచి క్రిందికి దిగి అతను మృగాంక దత్తుని సమీపించి కనులనీరు నిండగా ఆయన పాదాలను పట్టు కున్నాడు. అతనిని చూడడంతో సంతోషించిన మృగాంకదత్తుడు మిత్రుని కౌగిలించుకున్నాడు.

అలాగే మంత్రు లందరూ క్రమంగా అతనిని ఆలింగనం చేసుకున్నారు. తాను తలచుకున్నప్పుడు తిరిగిరమ్మని చెప్పి ఆ వికృతపురుషుని విక్రమకేసరి పంపివేసినాడు.

ఆ తర్వాత మృగాంకదత్తుడు అతనిని కూర్చుండ బెట్టుకుని కుతూహలంతో ప్రశ్నించినాడు. విక్రమకేసరి వనంలో తన ఉదంతా న్నంతటినీ చెప్పసాగినాడు.

విక్రమకేసరి కథ

— ఆ విధంగా నాగశాపంతో మీకు దూరమై నేను అడవిలో తిరుగుతూ మీ కోసమై వెదుకుతూ ఎన్నో దినాలు గడిపివేసినాను. ఆ తర్వాత ఇలా అనుకున్నాను. "ఎలాగూ వారందరూ తప్ప కుండా ఉజ్జయినికే వెళ్ళవలసి ఉన్నది గనుక నేను కూడా అక్క డికే వెడతాను" అని నిశ్చయించుకొని ఆ పట్నంవేపు బయలు దేరినాను.

అక్కడి సమీపంలో ఉన్న బ్రహ్మ స్థలం అనే గ్రామానికి క్రమంగా చేరుకున్నాను. ఒక బావి గట్టున ఉన్న చెట్టు క్రింద కూర్చున్నాను. అప్పు డక్కడికి పాముకరచి ఆర్తుడైన ఒక వృద్ధ బ్రాహ్మణుడు వచ్చి నాతో ఇట్లన్నాడు:

"కుమారా! ఇక్కడ కూర్చోవద్దు. నీకూ నా గతే పడుతుంది. ఇక్కడ ఒక మహాసర్ప మున్నది. అది రోగార్తుడనైన నన్ను కరచినది. ఈ మహావాపిలో పడి శరీరత్యాగం చేయాలని నేను ప్రయత్నిస్తున్నాను."

ఈ మాటలువిని జాలితో దేహత్యాగం చేయవద్దని ఆయనను నివారించి, విష విద్యతో ఆ విప్రుని విషాన్ని తీసివేసినాను. అంతట ఆ విప్రుడు ఆదరంతో నా సంగతిని నన్నడిగి నాపై ప్రీతి చెంది ఈ విధంగా అన్నాడు:

"ఓ వీరుడా: నా ప్రాణాలను నీవు కాపాడినావు. కాబట్టి మా తండ్రి నాకు ఉపదేశించిన బేతాళ సాధన మంత్రాన్ని నీ కుపదే శిస్తాను. నీ వంటి సత్త్వశాలురకు సిద్ధిని సమకూర్చడంలో ఉప యుక్తమైన దీ మంత్రం. మా వంటి పిరికివారం దీనిని ఏం చేసుకో గలం?"

అప్పు డాయనతో నే నిట్లన్నాను. "మా ప్రభువు మృగాంక దత్తునికి దూరమైన నేను మాత్రం ఈ బేతాళునితో చేసుకోగల దేమున్నది?"

ఆ మాటవిని ఆ విప్రుడు నవ్వి తిరిగీ నాతో ఇట్లన్నాడు: "బేతాళునిద్వారా అన్ని కోరికలు తీరగలవని నీకు తెలియదా? బేతాళ ప్రసాదం వల్ల విద్యాధరైశ్వర్యాన్ని త్రివిక్రమసేను డనే భూపాలుడు పూర్వం పొందలేదా? ఇప్పు డా కథను చెప్తాను విను:

త్రివిక్రమసేనుని కథ

గోదావరీ తీరంలో ప్రతిష్ఠాన మనే దేశం కలదు. అక్కడ విక్రమసేన కుమారుడు, మహేంద్ర పరాక్రముడు కలడు. ఆయన పేరు త్రివిక్రమసేనుడు. అతని కీర్తి ప్రఖ్యాతులు విశ్వ విఖ్యాతాలు. తాను కొలువుండగా ప్రతిరోజూ ఆ భూపతి సేవార్థమై శాంతిశీలుడను పేరుగల ఒక భిక్షువు ఒక పండును తెచ్చేవాడు: ఇచ్చేవాడు.

ఆ రాజుకూడా దానిని తీసుకొని తన ప్రక్కనే ఉన్న కోశా గారాధికారి చేతికి ఇచ్చివేసేవాడు. ఈ విధంగా పదేళ్ళు జరిగి పోయినవి. తర్వాత ఒకనాడు రాజునకు యథాప్రకారం ఆ భిక్షువు పండు నిచ్చి వెళ్ళి పోయినాడు.

దైవాత్తూ ఆ ఫలాన్ని తీసుకున్న రాజు, రక్షకులనుంచి తప్పించుకొని వచ్చిన క్రీడామర్కట పోతానికి దానిని ఇచ్చినాడు. ఆ కోతిపిల్ల దానిని తినబోగా దాని మధ్యలోనుంచి అనర్ఘమైన ఉత్తమ రత్నమొకటి బయటపడినది. అదిచూచి భాండాగారాధి పతిని రాజు ప్రశ్నించినాడు. ఈ భిక్షువు తెచ్చిఇచ్చిన పళ్ళ

నన్నింటినీ ప్రతిరోజూ నేను నీకు ఇచ్చేవాడిని కదా! నీ కిచ్చిన వాటి నన్నింటినీ ఎక్కడ దాస్తూ వస్తున్నావు?''

ఆ మాటవిని కోశాధ్యక్షుడు భయపడుతూ ఇలా విన్నవించినాడు: "వాటిని నేను కోయకుండా గవాక్షంనుంచీ రత్నాగారం లోనికి పారవేస్తూ వచ్చినాను. తాము ఆదేశిస్తే ఆగారాన్ని తెరిచి వెదకుతాను."

ఆ మాటకు రాజు అనుమతింపగా అతను వెంటనే వెళ్ళి తిరిగివచ్చి ప్రభువుతో ఇలా విన్నవించుకున్నాడు: "దేవా! కుళ్ళి పోయిన పళ్ళుమాత్రం అక్కడ కనబడలేదు. మహాప్రకాశవంతాలైన రత్నాలరాశి ఒకటిమాత్రం కనబడినది." ఆ మాటవిని ఆ మణులనిచ్చిన కోశరక్షకుని కర్తవ్య నిర్వహణకు సంతోషించినాడు. మరునాడు యథాప్రకారంగా వచ్చిన ఆ భిక్షువుతో రాజు ఇలా అన్నాడు:

"ఓ భిక్షూ! ప్రతిరోజూ ఇంత ధన వ్యయంతో నన్ను సేవిస్తున్నావెందుకు? నీవా విషయం తెలియ జెప్పకపోతే నే నీ ఫలాన్ని గ్రహింపను." ఆ మాటకు ఆ భిక్షువు రాజునకు ఏకాంతంలో ఇలా విన్నవించినాడు.

"వీర సహాయాపేక్షమైన మంత్రసాధన మొకటి నేను చేయవలసి ఉన్నది. నీవు ఉత్తమ వీరుడవు. ఇందులో నాకు సహాయపడవలసినదిగా కోరుతున్నాను.'' ఆ మాటకు ఆ భూపతి "అలాగే" నని అంగీకరించినాడు. అందుకు సంతోషించిన శాంతిశీలుడు తన ఇంటికి వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆ తర్వాత కృష్ణ చతుర్దశి రాగా భిక్షువుకోరిన కోరికను జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని, అతని ప్రార్థనను నెరవేర్చుటకై మహాసత్త్వుడైన రాజు నిశ్చయించు కున్నాడు.

సాయంకాలం నల్లని బట్టలు కట్టుకొని తమాలపుష్పశేఖరుడై ఖడ్గం చేత ధరించి, ఎవరికీ తెలియకుండా రాజధానినుంచి బయలుదేరి శ్మశానం చేరుకున్నాడు.

అదంతా చిమ్మచీకటి కమ్మి నల్లగా ఉన్నది. అక్కడక్కడా కాష్ఠాలు ఉగ్రనేత్రాలవలె మండుతుండగా చూడడానికి దారుణంగా ఉన్నది. అనేక నరకంకాళ కపాలాస్థులతో నిండి ఉన్నది. సంబర పడుతూ గుంపులుగా చేరిన ఉన్నత బేతాళురతో పరివేష్టితమై ఉన్నది. గంభీరమూ భీషణమూ అయి భైరవుని అనురూపముపలె కానవస్తున్నది. ఎటుచూచినా నక్కల కూతలతో నిండి ఉన్నది.

ఇలాంటి ఆ శ్మశానంలోనికి నిర్భయంగా రాజు ప్రవేశించినాడు. వెతుకుతూ పోయి ఒక మర్రి చెట్టుక్రింద ఆ భిక్షువును చూచినాడు. అతను మండల న్యాసాన్ని కావిస్తున్నాడు. అతణ్ణి సమీపించి రాజు "ఓ భిక్షూ! ఇదో నేను వచ్చాను. నన్నేం చేయమంటావో చెప్పు?'' అని అడిగినాడు.

అదివిని ఆ రాజును చూచి సంతుష్టుడైన భిక్షువు ఇలా అన్నాడు: "నా మీద అనుగ్రహం ఉంటే ఓ రాజా! నీ విచ్చటి నుండి దక్షిణాభి ముఖుడవై వెళ్ళు. కొంతదూరం వెళ్ళిన తర్వాత ఒకే ఒక అశోక వృక్షం ఒక చోట ఉంటుంది. ఆ చెట్టునకు చనిపోయిన ఒక పురుషుడు వ్రేలాడు తుంటాడు. అక్కడికి వెళ్ళి ఆ శవాన్ని నీవు తీసుకొని రావలసింది. అదే నాకు నీవు చేయవలసిన సహాయం.'' ఆ మాటవిని సత్య సంగరుడైన ఆ రాజు అక్కడి నుంచి దక్షిణ దిశగా వెళ్ళినాడు.

ఎటు చూచినా వెలుగుతున్న కాష్ఠాగ్నులతో దారి చూచుకుంటూ ఆ చీకటిలోనే ఎలాగో ఆ అశోక వృక్షాన్ని చేరినాడు. ఆ

కొమ్మలన్నీ చితాధూమ దగ్ధాలై కమురుకంపు కొడుతున్నవి. ఆ చెట్టునకు వ్రేలాడుతున్న భూతశవం వంటి శవాన్ని చూచినాడు. ఆ చెట్టుమీదికెక్కి దానికి కట్టిన తాడును కోసివేసి, భూమి మీద పడవేసినాడు. అది పడీ పడగానే హఠాత్తుగా ఏదో బాధపడుతున్నట్టు ఆక్రందనం చేసినది. అప్పుడాయన జాలిపడి ఇంకా ప్రాణమున్న దేమో అని భావించి చెట్టుమీదినుంచి క్రిందికి దిగి, అతను తడివి చూడగా ఆ శవం అట్టహాసం చేసినది. అప్పుడాయన ఇదేదో బేతాళాధిష్ఠితమైన శవ మనుకొని నిర్భయంగా "నవ్వుతావెందుకు? పోదాం పద?" మని అన్నాడు.

ఈ మాట అనగా ఆ బేతాళావిష్టమైన శవం నేల మీద కన్పించలేదు. తిరిగీ అది చెట్టునకే వేలాడుతున్నది. అప్పుడాయన చెట్టుపైకి తిరిగీ ఎక్కి మెల్లగా క్రిందికి దించినాడు. వీరుల చిత్తం వజ్రానికంటే కఠినమైనది కదా! మౌనంగా ఆ బేతాళయుతమైన శవాన్ని తన భుజంపైన వేసుకుని ఆ త్రివిక్రమసేన మహారాజు ముందుకు కాలుచాపినాడు.

ఆయనలా వెడుతుండగా ఆయన భుజంమీద శవంలోని బేతాళుడు ఇట్లా అన్నాడు. "రాజా! పథశ్రమ తగ్గించి నీకు వినోదం కల్పించుటకై ఒక కథ చెప్తాను విను —

1వ కథ

మహేశ్వర నివాస భూమి అయిన వారాణసి అనే పట్టణం కలదు. కైలాసగిరిస్థలివలె పుణ్యజన సేవితమైన దా నగరం. దాని ఉపకంఠంలో మహాజల సంయుతమైన స్వర్గంగ హారయష్టివలె భాసిస్తుంది. ప్రతాపవహ్నితో ప్రతిపక్ష కుల కాననాలను

అక్కడ బాగా తాగి పడిపోయి ఉన్న రాజకుమారి జఘనంపై శూలంతో వాతవేసి ఆమె ఆభరణాలను తీసుకొని తిరిగి స్నేహితునివద్దకు వచ్చివేసినాడు.

ఆ ఆభరణాల నన్నింటినీ చూపి జరిగినదంతా చెప్పినాడు. అప్పుడు మంత్రి పుత్రుడు ఇక తన కోరిక నెరవేరినట్టే అని భావించినాడు.

మరునాటి ఉదయమే శ్మశానానికి వెళ్ళి బైరాగివేషం వేసుకున్నాడు. రాజపుత్రుని కేమో శిష్యుని వేషం వేసినాడు. "ఈ ముత్యాలహారాన్ని తీసుకొని వెళ్ళి విపణివీథిలో అమ్మకానికి చూపెట్టు. దీనివెల చాలా ఎక్కువగా చెప్పు. అంత డబ్బు ఎవరూ పెట్టలేనంతగా చెబుతూ బజారంతా తిరుగు. ఎవరైనా చూచి ఇది నీ కెక్కడిది అని అడిగితే మా గురువుగారు దీనిని అమ్ముకొని రమ్మని నా కిచ్చినని జంకూ గొంకూ లేకుండా చెప్పు. అప్పుడు పురరక్షకులు పట్టుకుంటే ఆ మాటే చెప్పు'' అని అతను పంపగా రాజకుమారుడు ఆ ముత్యాల హారాన్ని అందరికి కనబడేటట్టు పట్టుకొని బజారంతా తిరుగుతున్నాడు.

అతనిని పుర రక్షకభటులు చూచినారు. దంతఘాటుని కుమార్తె సొమ్ములు పోయినవని ఫిర్యాదు రాగా దొంగలకై వెదుకుతున్నవారు, అతనిని వెంటనే నగరాధ్యక్షుని సమీపానికి తీసుకొని పోయినారు. సన్యాసి ఆకారంలో ఉన్న అతనిని చూచి బుజ్జగింపుగా అతను ప్రశ్నించినాడు.

"అయ్యా! ఈ ముక్తావళిని ఎక్కడినుంచి కొనివచ్చినారు? రాత్రే దంతఘాటక కన్యనుంచి దీని నెవరో దొంగిలించినారు."

ఆమె కూడా పుష్పాది హస్త్యైక సంకేత సఖీయుతురాలై బయటికి వెళ్ళి ఆ దగ్గరలోనే ఉద్యాన వనంలోనికి ప్రవేశించినది. అక్కడ ఒక వృక్షానికి వ్రేలాడుతున్న తన కాముకుని చూచినది. సంకేతాన్ని అనుసరించి బయలుదేరినవానిని నగరరక్షకులు దొంగగా భావించి గొంతుకు ఉరివేసి వేలాడదీసినారు.

అంతట ఆమె విహ్వలురాలై విభ్రాంతురాలై "హా! హతాస్మి!" అని ఆక్రోశిస్తూ, విలపిస్తూ నేలపై పడిపోయినది.

ఆ తర్వాత ఆ చెట్టుమీదినుంచి ప్రాణాలుపోయిన తన కాముకుని క్రిందికి దింపి కూర్చుండబెట్టి గంధం పూసి పూలతో అలంకరించినది. నిశ్చేష్టుడుగా ఉన్న అతనిని, రాగంతో, శోకంతో అంధమనస్కురాలుగా ఉన్న ఆమె ఆలింగనం చేసుకున్నది. అతని ముఖాన్ని పైకెత్తి ఆర్తురాలై చుంబించినది. ఈలోగా ఆ నిర్జీవుడైన పరపురుషునిలో బేతాళుడు ప్రవేశించి ఆమె ముక్కును కొరికి వేసినాడు.

అందుతో విహ్వలురాలై వ్యథా భరితురాలై ఒకవేళ అతను బ్రతుకుతాడేమోనని తిరిగీ వచ్చి చూచినది. బేతాళుడు వెళ్ళిపోయినందువల్ల నిశ్చేష్టంగా మృతుడై పడిఉన్న వానిని చూచినది. అందుతో భయభ్రాంతురాలై అవమానంతో ఏడుస్తూ సంచలించి పోయినది.

ఇంతలో ఆ ప్రక్కనే దాగిఉన్న దొంగ ఈ వ్యవహారమంతా చూచినాడు. ఈ పాపిష్ఠురాలు ఇలా చేస్తున్న దేమిటి? స్త్రీల అంతర్యం భీషణమైనది, తిమిరాంధమైనది కదా! కనబడకుండా ఆకులూ అలములూ కప్పిన కూపంవలె అగాధమై వచ్చువారు పడిపోవుటకు కారణమౌతుంది కదా! ఇప్పుడేం చేస్తుందో చూడాలి"

అని అనుకుంటూ కుతూహలంతో దూరంనుంచే ఆ చోరుడు ఆమెను అనుసరించినాడు.

ఆమె తిరిగి వెళ్ళి భర్త పడుకుని నిద్రపోతున్న గదిలోనికి ప్రవేశించినది. లోనికి వెళ్ళీ వెళ్ళగానే గట్టిగా ఆక్రోశించడం మొదలుపెట్టినది. "రక్షించండి. రక్షించండి. ఈ దుష్టుడు భర్త రూపంలో నున్న శత్రువు. నిర్దోషురాలైన నా ముక్కును కొరికి వేసినాడు.'' ఈ మాట పదే పదే గట్టిగా అంటుండగా విన్నవా రందరూ మేల్కొన్నారు. లేచి తండ్రి, పరిజనులందరూ అక్కడికి చేరినారు. తన కూతురు ముక్కు అప్పుడప్పుడే తెగి ఉండడం చూచి ఆమె తండ్రి కోపంతో భార్యాద్రోహి ఇత డని ఆ మగనిని బంధించి వేసినాడు. వారు మేల్కొన్నప్పటికీ మూగవానివలె ఏమీ ఉలుకూ పలుకూ లేకుండా ఉండి పోయినాడు. వారందరూ అక్కడే ఈ విపర్యయాన్ని గురించి చెప్పుకుంటూ వింటూ ఉన్నారు. ఇదంతా ఆ చోరుడు తెలుసుకుని మెల్లగా పక్కకు తప్పుకున్నాడు. ఆ కోలాహల మంతా అణగి క్రమంగా తెల్లవారి పోయినది.

ఆ వర్తకుడు తన అల్లుడైన వణిక్కుమారునితో పాటూ, ముక్కుతెగిన తన కూతురితో పాటూ రాజసన్నిధికి వెళ్ళినాడు. ఇతను తన కుమార్తెకు ద్రోహం చేసెనని రాజునకు విన్నవించు కున్నాడు. మిగత వారి మాటలన్నీ వినకుండా ఆ వర్తకకుమారుని వధించ వలసిందని ఆజ్ఞాపించినాడు. వానిని తప్పెటలు మోగిస్తూ వధ్యభూమికి కొనిపోతుండగా అక్కడికి ఆ దొంగవచ్చి రాజపురు షులతో అన్నాడు:

"నిష్కారణంగా ఇతనిని వధించనున్నారు. ఈ జరిగిన వృత్తాంతమంతా నాకు పూర్తిగా తెలుసును. నన్ను రాజు సన్నిధికి తీసుకొని పొండి: సర్వమూ ఆయనకు నివేదిస్తాను.

అతనలా అనగా ఆ రాజపురుషుడు అతనిని రాజు దగ్గరకు కొనిపోయినారు. అభయాన్ని కోరి ఆ చోరుడు రాత్రి జరిగిన వృత్తాంతాన్ని ఆమూలాగ్రం ఆయనకు వినిపించినాడు. "దేవా: నామాటల మీద మీకు నమ్మకంలేక పోతే ఆమె ముక్కు ఇప్పటికీ ఆ శవం నోటిలో ఉన్నది. వెళ్ళి చూడవచ్చును" అని కూడా అన్నాడు.

ఆ మాటవిని అదేదో చూచి రమ్మని భృత్యులను పంపించి అది నిజమేనని తెలుసుకున్నాడు. వెంటనే ఆ రాజు వర్తక కుమారునికి విధించిన శిక్షరద్దు చేసినాడు. ఆ దుష్టురాలిని చెవులు కూడా కోసి దేశం నుంచి బహిష్కరించినాడు. అత్తమామల ఆస్తి పాస్తు లన్నింటినీ స్వాధీనం చేసుకున్నాడు. చోరుని విషయంలో సంతుష్టిచెంది ఆ భూపతి వానిని పురాధ్యక్షుని చేసినాడు."

ఈ విధంగా స్త్రీలు సహజంగా వక్రమార్గానువర్తినులు. శఠలు.

—ఇట్లా శుకరూపంలో నున్న చిత్రరథు డనే గంధర్వుడు ఇంద్రశాపం తీరిపోగా దివ్యరూపంతో స్వర్గానికి వెళ్ళిపోయినాడు. ఆ శారిక కూడా అప్పుడే తిలోత్తమగా మారిపోయినది. ఆమె శాపం కూడా తీరిపోయినది గనుక వెంటనే స్వర్గానికి వెళ్ళినాడు.

వారి వివాదం సభలో నిర్ణీతం కాలేదు" అని చెప్పి తిరిగీ ఆ బేతాళుడు రాజుతో ఇలా అన్నాడు:

"నీ విప్పుడు పురుషులు పాపాత్ములా? కాక స్త్రీలా? నిర్ణయించి చెప్పవలసింది. తెలిసీ చెప్పక పోయావో నీ తల వేయి వ్రక్కలౌతుంది.

ఈ మాటవిని భూపతి "యోగేశ్వరా! స్త్రీలు పాపులే! ఒకప్పుడు ఎవరో ఒక పురుషుడు దురాచారుడు ఉండవచ్చును. తరచూ అన్నిచోట్లా సర్వదా స్త్రీలలో అలాంటివారే ఎక్కువ" అని ఆ రాజు చెప్పగా అతని భుజం నుండి బేతాళుడు దిగి మాయమై పోయినాడు. ఆ రాజు తిరిగి అతనిని కొని వచ్చే ప్రయత్నం చేసినాడు.

ఇది మహాకవి సోమదేవభట్ట విరచితమైన
కథాసరిత్సాగరంలో శశాంకవతీ లంబకంలోని
దశమ తరంగం.

ఏకాదశ తరంగం

తిరిగి త్రివిక్రమసేన మహారాజు శ్మశానంలోని ఆ అశోక వృక్షం దగ్గరకు రాత్రి వెళ్ళినాడు. మనుష్య శరీరంలో ప్రవేశించి అట్టహాసంచేస్తున్న బేతాళుని పట్టుకొని నిర్భయంగా తన భుజంపై వేసుకొని మౌనంగా అక్కడినుంచి బయలుదేరినాడు.

అలావెడుతున్న ఆయనతో బేతాళుడు తిరిగి ఇట్లన్నాడు: "ఓ రాజా! ఈ పాడుభిక్షువు కోసం నీవు శ్రమ పడడం దేనికి? నిష్ఫలంగా ఆయాస పడడంలో నీ కేమాత్రం వివేక మున్నట్టు కన బడదు. ఈ కథ నీకు దారిలో వినోదం కలిగించడానికి చెప్తాను విను.

4వ కథ

భూలోకంలో శోభావతి అను అన్వర్థ నామం కల పట్టణ మొకటి కలదు. అక్కడ అవక్ర పరాక్రముడైన శూద్రకు డనే భూపతి కలడు. శత్రుస్త్రీలు విసరుతున్న చామర మారుతంతో విజయి అయిన అతని ప్రతాపాగ్ని నిత్యం జ్వలిస్తూ ఉంటుంది. ధర్మం నాలుగు పాదాలమీద నడుస్తుండగా వసుంధర ఆయన పాలనలో రామాదులను కూడా విస్మరించినది.

ఒకానొకప్పుడు ఆ పరాక్రమశాలి అయిన రాజును సేవించుటకై మాళవదేశం నుంచి ఒకానొక వీరవరుడైన విప్రుడు వచ్చినాడు. ఆయన భార్యపేరు ధర్మవతి. పుత్రుడు సత్త్వవరుడు. కన్యవీరవతి. ఇదీ వారి కుటుంబం. సేవాపరిచ్ఛదంలో మరొక మూడున్నవి. బొడ్డులో దోపిన బాకు, చేతిలో కత్తి మరొక చేతిలో డాలు. ఆ పరివారంతో ఉన్న తాను సేవించడానికి ప్రతిరోజు అయిదు వందల దీనారాలను జీవనానికి ఇవ్వవలసిందిగా

ఆ రాజును ప్రార్థించినాడు. రాజుకూడా అతని ఆకారం సూచి స్తున్న ఉదార పౌరుషాన్ని కనిపెట్టి అతను కోరిన రీతిగా ఇవ్వడానికి అంగీకరించినాడు.

"ఇతనికున్న పరివారం ఇంతచిన్నదే, ఇన్ని స్వర్ణరూప్యాల నేం చేసుకుంటాడు? దీనిని ఏదో వ్యసనానికి ఉపయోగిస్తున్నాడా? లేక సద్వినియోగం చేస్తున్నాడా?'' – అనేది తెలుసు కోడానికై కుతూహలంతో మహీపతి అతనికి తెలియకుండా కని పెట్టవలసిందని ప్రచ్ఛన్న చారులను నియోగించినాడు.

ఆ వీరవరుడు ప్రాతఃకాలంలోనే వచ్చి రాజదర్శనం చేసు కుంటాడు. మధ్యాహ్నం వరకు సింహద్వారంలో ఖడ్గపాణి అయి నిలబడి ఉంటాడు. చేతికివచ్చిన దీనారాలను ఇంటికి తీసుకొని పోయి భోజనార్థమై తన భార్య చేతిలో ప్రతిరోజూ నూరుదీనా రాలు పెడుతుంటాడు. వస్త్రాంగరాగ తాంబూలాదులను ఒక నూరు దీనారాలతో కొంటాడు. స్నానం చేసి హరిహర పూజార్థమై మరొక నూరు దీనారాలను ఖర్చుపెడతాడు. మరొక రెండు వందల దీనా రాలను బ్రాహ్మలకూ, దీనులకూ దానం చేస్తాడు. ఈ విధంగా ప్రతిరోజూ ఆ ఐదు వందల దీనారాలను విభజిస్తుంటాడు.

ఆ తర్వాత అగ్నికార్యాదులను నిర్వర్తించుకుని భోజనం చేసి రాత్రి ఏకాకిగా సింహద్వారం వద్ద చేతిలో కత్తి పట్టుకుని నిలుచుంటాడు.

ఈ విధంగా నడుస్తున్న ఆ వీరవరుని దినచర్యను రాజు చారులద్వారా విని మనసులో ఎంతో సంతోషించినాడు. ఆ తర్వాత అతనిని అనుసరించి కనిపెడుతూ వస్తున్న చారులను తొలగించి వేసినాడు. అతను ఉత్తమ పురుషుడని, విశేష గౌరవార్హుడని భావించినాడు.

ఇలా కొన్నిరోజులు గడువగా గ్రీష్మ ర్తువు వచ్చి నిప్పులు చెరగిపోయినది. ఆ తర్వాత దానిమీద ఈర్ష్యతోవలె విద్యుత్కర వాలాన్ని పట్టుకుని ధారాప్రహారం చేస్తూ గర్జిస్తూ వర్షర్తువు వచ్చి నది. అప్పుడు విపరీతంగా మేఘాలు ఆవరించి రాత్రింబవళ్ళూ వాన కురియగా సింహద్వారంలో కదలకుండా నిశ్చలుడై నిలబడి ఉన్నాడు.

అతనిని పగలంతా అలా ఉండడం రాజు చూచినాడు. కుతూహలం కొద్దీ రాత్రికూడా ప్రాసాదం పై కెక్కి చూచినాడు. అత నలాగే ఉన్నాడు. "ఎవ రా సింహద్వారం దగ్గర ఉన్నది?" అని కేకవేసినాడు.

ఆ మాటవిని "నేనే ఇక్కడ ఉన్నది?" అని వీరవరుడు అన్నాడు. "ఆహా! ఎంత దృఢసత్త్వుడు? నామీద ఈ వీరవరు నికి ఎంతభక్తి? ఇతనికి తప్పకుండా గొప్ప పదవిని ఇవ్వాలి" అని ఆలోచించి ఆ రాజు ప్రాసాదంనుంచి దిగివచ్చి అంతఃపురంలో పడుకున్నాడు.

మరునాడు కుండపోతగా వాన కురుస్తున్నది. సాయం కాలం భవనాలన్నీ కనిపించకుండా చీకటి క్రమ్ముకున్నది. తిరిగీ ఆ రాజు జిజ్ఞాసతో ప్రాసాదంపై నెక్కి "సింహద్వారంలో ఏకాకిగా ఉన్నవా రెవ్వరు?" అని ప్రశ్నించినాడు. "నేనే" అని వీర వరుడు తిరిగీ జవా బిచ్చినాడు.

అతని ధైర్యాన్ని చూచి ఆ రాజు ఆశ్చర్యపడుతుండగా దూరంనుంచి ఒక స్త్రీ రోదనం వినిపించినది. విషాద వికలమైన స్వరంతో అతి కరుణంగా ఆమె ఎవరో విలపిస్తున్నది.

ఆ తర్వాత వీరవరుడు సత్త్వవరుని ఎత్తుకుని బయలు దేరినాడు. ధర్మవతి కూడా తన కూతురు వీరవతిని తీసుకొని బయలుదేరినది. ఆ రాత్రే వారిరువురూ చండికాలయం చేరు కున్నారు. శూద్రక మహారాజుకూడా ప్రచ్ఛన్నంగా వారివెంటనే బయలుదేరినాడు. అక్కడ దేవి సన్నిధిలో తన కుమారుని వీర వరుడు దించినాడు. ధైర్యరాశి అయిన సత్త్వవరుడు దేవికి నమస్కరించి ఇలా విన్నవించుకున్నాడు:

"నా తలను బలి ఇవ్వడంతో శూద్రక మహారాజు జీవించు గాక! నిష్కంటకంగా మరొక నూరేళ్ళు భూమిని పాలించుగాక!" అని పలుకుతున్న కొడుకును చూచి తన కరవాలంతో వాని తలను దేవికి ఉపహారం చేసినాడు. "నా కుమారుని బలితో రాజు జీవించుగాక!" అన్నాడు.

అప్పుడు ఆకాశవాణి ఇలా వినపడినది: "సాధు! వీరవరా! సాధు! నీకంటే స్వామిభక్తి పరాయణుడు మరొక డెవడున్నాడు. ఉన్న ఒక్క కొడుకును రాజుకోసం బలిచేసినావు. ఆ విధంగా నీ ప్రభువు శూద్రకునకు ఆయుస్సును, రాజ్యాన్ని కూడా దానం చేసినావు."

ఈ సర్వవృత్తాంతాన్నీ ఆ రాజు దాగి వింటుండగా చూస్తుం డగా, ఆ వీరవరాత్మజ కన్య వీరవతి దగ్గరగా వచ్చి హతుడైన తన అన్న తలను మూర్కొని మహాదుఃఖంతో విలపిస్తూ గుండె పగిలి చనిపోయినది.

అప్పుడు వీరవరునితో భార్య ధర్మవతి ఇట్లన్నది: "నీవు రాజు శ్రేయస్సునకు చేయవలసిన దంతా చేసినావు. ఇప్పుడు నేను చెప్పేది విను: "ఏమీ ఎరుగని మన కుమార్తె భ్రాతృ

చతుర్దశ తరంగం

తిరిగి త్రివిక్రమసేన మహారాజు అశోకవృక్షం వద్దకువెళ్ళి బేతాళుని భుజాన వేసుకుని బయలుదేరినాడు. దారిలో బేతాళుడు ఇట్లా అన్నాడు :

"ఓ రాజా! నీ శ్రమాపనోదనార్థం నేనొక కథ చెప్తాను విను :

7వ కథ

పూర్వం తూర్పుసముద్రం ఒడ్డున తామ్రలిప్తి అనే నగరం కలదు. ఆ పట్టణంలో చండసేనుడు అను పేరుగల రాజు కలడు. అతను పరస్త్రీల విషయంలో పరాఙ్ముఖుడే కానీ సంగ్రామభూమిలో కాదు. శత్రుసంపదలను అపహరించేవాడే కానీ పరద్రవ్యాపహారి కాదు. అతనివద్ద కొకసారి దాక్షిణాత్యుడైన రాజపుత్రు డొకడు వచ్చినాడు. అతను జనప్రియుడు. సత్త్వశీలు డని పేరు. సింహద్వారం వద్ద రాజును దర్శించుకున్నాడు. తన్ను తాను పరిచయం చేసుకుని దారిద్ర్యం వల్ల ఆ రాజు ఎడల సేవాబుద్ధి పాటించినాడు. అతనితో పాటూ కొందరు రాజపుత్రులు కూడా ఉన్నారు.

అక్కడ కార్పటికుడై చాలా ఏళ్ళు రాజును సేవించుకున్నాడు. కానీ అతనివల్ల ప్రతిఫలం పొందలేదు. రాజాన్వయంలో జన్మించినా ఈ నిర్ధనత్వ మేమిటి? నిర్ధనుడనైనా నా కోరికను విధి ఇలా చేస్తున్నా డేమిటి? ఈ రాజు నా పోషణకై ఎన్నాళ్ళనుంచి సేవిస్తున్నా, ఆకలితో మాడుతున్నా నా సంగతే పట్టించుకోడు దీనికి?"ఇలా ఆలోచించుకుంటుండగానే ఒకసారి